

Biuletyn Informacyjny

Kwiecień 2014

20 lat Muzeum Manggha

Wydawca: Ambasada Japonii w Polsce

20

LAT

Słowo od Ambasadora

Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej, lubiane i znane przez wiele osób jako „Muzeum Manggha”, obchodzi w tym roku dwudzieste urodziny. Z tej okazji pragnę z całego serca podziękować wszystkim Państwu, którzy je wspierali i nadal wspierają.

Patrząc ze wzgórza wawelskiego na Wisłę, możemy dostrzec na jej drugim brzegu niepowtarzalny budynek Muzeum z charakterystycznym pofalowanym dachem. Manggha jest domem dla liczącej około 10 tys. eksponatów wspaniałej kolekcji sztuki i rzemiosła japońskiego, głównie drzeworytów *ukiyo-e*. Prezentuje także osiągnięcia najnowszej techniki z Japonii i przyciąga zwiedzających różnymi wydarzeniami popularyzującymi japońską kulturę. W ciągu roku próg Muzeum przekracza 100 tys. gości z Polski i zagranicy. Manggha jest obecnie głównym ośrodkiem zarówno w Polsce, jak i w całej Europie Środkowo-Wschodniej, w którym można obcować z Japonią i jej kulturą.

Początki Muzeum Manggha sięgają siedemdziesięciu lat wstecz. Dziewiętnastoletni wówczas Andrzej Wajda zobaczył kolekcję sztuki japońskiej ze zbiorów Feliksa Jasieńskiego, która wywarła na nim wielkie wrażenie. Czterdzieści trzy lata później, w 1987 roku, w uznaniu zasług za wybitną działalność reżyserską i scenograficzną, Andrzej Wajda otrzymał Nagrodę Kioto (Kyoto Prize). Wraz z małżonką, Krystyną Zachwatowicz, postanowił przeznaczyć całą kwotę na budowę muzeum dla kolekcji Feliksa Jasieńskiego, aby wiele osób mogło doświadczyć tego zachwytu, jaki on sam poczuł kilkadziesiąt lat wcześniej. W tym celu małżonkowie założyli Fundację Kioto-Kraków.

Marzenie i zapał reżysera skłoniły do działania wielu ludzi z Polski i Japonii. Pomoc i wsparcie zaoferowały rządy obu krajów oraz wiele prominentnych osobistości. W zbiórce pieniędzy wzięło udział 130 tys. osób.

Uroczystość otwarcia Muzeum odbyła się 30 listopada 1994 roku. W tym wystawnym wydarzeniu wzięli udział prezydent Lech Wałęsa oraz Księżę Takamado z małżonką. Muzeum Manggha wzięło swoją nazwę od pseudonimu Feliksa Jasieńskiego, który zaczerpnął go z twórczości japońskiego artysty Katsushiki Hokusai. W 2002 roku Manggha gościła japońską parę cesarską podczas oficjalnej wizyty Ich Cesarskich Mości w Polsce. W czerwcu ubiegłego roku wizytę w Muzeum złożyła małżonka premiera Japonii, Akie Abe. Świadczy to o wielkim zainteresowaniu, jakim cieszy się w Japonii działalność Muzeum.

Przywiązanie Polaków do kultury japońskiej bierze swój początek w kolekcji Feliksa Jasieńskiego, a stworzone przez Andrzeja Wajdę i Krystynę Zachwatowicz Muzeum Manggha stanowi kontynuację tej tradycji. To, że Muzeum stało się charakterystycznym punktem Krakowa i cieszy się sympatią mieszkańców Polski, stanowi prawdziwy symbol przyjaźni łączącej nasze kraje. Pragnę z całego serca podziękować Andrzejowi Wajdzie, Krystynie Zachwatowicz oraz wszystkim przyjaciołom z Polski za pomoc i wsparcie. Z okazji jubileuszu dwuzestolecia życzę Muzeum Manggha dalszego pomyślnego rozwoju.

Makoto Yamanaka

Ambasador Japonii w Polsce

Andrzej Wajda i Krystyna Zachwatowicz wspominają

Wiosną roku 1987, w najciemniejszym czasie stanu wojennego przyszła wiadomość z Japonii o Nagrodzie Fundacji Inamori – Kyoto Prize. Było to niezwykle wyróżnienie, a wysokość nagrody - 450 tys. dolarów wydawała się sumą niewyobrażalną. Pomysł, aby ich użyć na rzecz zbiorów japońskich w Krakowie, które od 1920 roku, kiedy Muzeum Narodowemu ofiarował je Feliks Jasieński, nie ujrzały światła dziennego, nasunęło mi wspomnienie krótkiej chwili, kiedy można je było zobaczyć: w 1944 roku, w czasie niemieckiej okupacji. Ukrywałem się wtedy w domu moich stryjów w Krakowie, tygodniami nie wychodząc na ulicę, ale na wystawę zbiorów japońskich w Sukiennicach pójść musiałem. Miałem wtedy dziewiętnaście lat i choć od trzech już wojennych lat próbowałem malować, nie widziałem dotąd żadnej wystawy sztuki. Było to moje pierwsze tego rodzaju przeżycie. „Fala” Hokusai, portrety kobiet Utamaro czy „Deszcz na moście” Hiroshige wryły się w moją pamięć i stały się moją własnością raz na zawsze, gdziekolwiek bym się znalazł. O tym też mówiłem, odbierając 10 listopada 1987 roku nagrodę:

Odbierając z rąk Pana, Panie Prezydencie, Nagrodę Kioto, cofnę się w przeszłość, aby przypomnieć niezwykle zdarzenie, jakim była dla mnie w najcięższym roku wojny i niemieckiej okupacji wystawa sztuki japońskiej w Krakowie. Tyle jasności, światła, ładu i poczucia harmonii nie widziałem nigdy przedtem – było to moje pierwsze w życiu spotkanie z prawdziwą sztuką...

Jestem szczęśliwy. Nagroda Kioto, którą dziś otrzymałem, rzuca pomost nie tylko pomiędzy Polską i Japonią, ale również – poprzez ideę Muzeum Sztuki Japońskiej w Krakowie – pomiędzy wiekiem dwudziestym a dwudziestym pierwszym.

Uroczyste wmurowanie kamienia węgielnego odbyło się 28 maja 1993 roku, w obecności delegacji Związku Zawodowego Kolarzy, które towarzyszył kapłan sintoistyczny. Wygłosił on piękne wezwanie do wszystkich duchów zamieszkujących miejsce, gdzie stanąć miała nasza

budowla, aby pozostały tutaj nadal, gdyż nic nie zakłóci ich dalszej egzystencji. Patrzyliśmy z zachwytem na ten obrzęd pojednania z duchami na tle wawelskiego wzgórza.

Rankiem w dniu otwarcia 30 listopada 1994 roku patrzyliśmy we czworo – Arata Isozaki ze swą żoną, rzeźbiarką Aiko Miyawaki, Krystyna i ja – przez Wisłę na nasze wspólne dzieło. W porannej mgle zarys dachu i linia ścian płynęły równoległe z nurtem rzeki, tworząc niezwykłą harmonię, która dawno, przeszło pięćdziesiąt lat temu uderzyła mnie tak silnie na wystawie w okupowanym przez Niemców Krakowie. Niezapomniana „Fala w Kanagawa” Hokusai, śmiała i łagodna, stała wcielona w japońską budowlę na wprost Wawelu.

Często słyszę pytanie, dlaczego właśnie Japonia stała się przedmiotem mego szczególnego zainteresowania. Dlaczego mając wiele innych możliwości zwróciłem się w stronę tego dalekiego kraju?

Myślę, że odpowiedź jest prosta. W Japonii spotkałem ludzi bliskich memu sercu. Nie znam ich języka, ledwo poznałem obyczaje, ale myślę, że znam ich dobrze. Mają te wszystkie cechy, które chciałem przez całe moje życie rozwijać i pielęgnować w sobie: powagę, poczucie odpowiedzialności i honoru oraz potrzebę tradycji. To dzięki spotkaniu z Japonią wiem, że te piękne cechy istnieją nie tylko w mojej wyobraźni. Wiem, że istnieją one naprawdę.

Dwadzieścia lat działalności Muzeum

O Muzeum Manggħa, jego kolekcji oraz najważniejszych wydarzeniach w ciągu dwudziestu lat działania placówki opowiadają dyrektor Bogna Dziechciaruk-Maj oraz wicedyrektor Katarzyna Nowak.

Nasz patron – Feliks Manggħa Jasiński

Spotkanie artystów polskich ze sztuką i kulturą Japonii nastąpiło za sprawą największego polskiego kolekcjonera, miłośnika i propagatora tej sztuki – Feliksa Jasińskiego „Manggħi” – patrona Muzeum Manggħa. Swoją wyjątkową kolekcję Jasiński prezentował w latach 1901–1913 w Warszawie, Krakowie i Lwowie. To on pierwszy zapoznał Polaków z Japonią.

Sztuka japońska - z początku dosyć chłodno przyjęta przez polską publiczność – po entuzjastycznych artykułach Zenona Przesmyckiego „Miriami”, zaczęła zdobywać coraz większe grono zwolenników. Zainteresowanie artystów na początku ograniczało się do umieszczania dekoracji i atrybutów japońskich w obrazach modernistycznych (takich, jak wachlarz, kimono, parasolka), z czasem zrozumienie japońskiej estetyki stało się znacznie głębsze i bardziej złożone, wyrażając się m. in. w sięganiu po

specyficzne japońskie środki artystycznego wyrazu jak: perspektywa, kompozycja, kadrowanie, sylwetowość, charakterystyczna płynna linia itd.

Feliks Jasiński – z niegasnącym zapałem ściągający do Polski najróżniejsze „japońskie cacka”, poprzez Paryż, Monachium, Wiedeń – zebrał kolekcję liczącą około 15 000 obiektów! W 1901 roku, po chłodnym przyjęciu wystawy sztuki japońskiej w warszawskiej „Zachęcie” Jasiński osiadł wraz z kolekcją w Krakowie. Po wielu perturbacjach i nie bez trudności przekazał swoje zbiory Muzeum Narodowemu w Krakowie w 1920 roku. Pomawiany był jednak o przekazywanie stołeczno-królewskiemu Krakowowi „zbioru towarów bezwartościowych i dla rozwoju duszy polskiej szkodliwych”. Kolekcja musiała pozostać w jego zagraconym do granic możliwości mieszkaniu, bo Muzeum nie miało na nią miejsca. W tych trudnych warunkach entuzjasta Jasiński, propagował sztukę japońską, stawiając ją za wzór artystom polskim i tworzył ideę „muzeum japońskiego w Krakowie”. Dopiero po śmierci Jasińskiego zbiory zdeponowano w kamienicy Szołajskich (specjalnie na ten cel przekazanej przez Włodzimierę i Adama Szołajskich dziesięć lat po śmierci Jasińskiego, czyli w 1930 roku). Gdy zaczęła się wojna, kolekcja wystawiona została na ciężką próbę. Istniało realne niebezpieczeństwo, że okupant zagrabi ją w części lub całości. Właściwie dziwić może fakt, że czas wojny i okupacji hitlerowskiej przeleżała spokojnie w magazynach, pilnie strzeżona przez muzealników i... doskonale zorientowanych Niemców – co wkrótce potwierdziła przygotowana przez nich w 1944 roku wystawa w salach Sukiennic. Również po wojnie, pomimo kilku wystaw, kolekcja nie była powszechnie znana. Dopiero otwarcie Muzeum Manggħa – „japońskiego domu” dla kolekcji Feliksa Jasińskiego – umożliwiło jej odkrycie na nowo.

Feliks Jasiński na balkonie swojego mieszkania

© Muzeum Narodowe w Krakowie

realizować założenia zarówno naszego patrona – Feliksa Manggha Jasiońskiego jak i naszego fundatora, Andrzeja Wajdy, którego wizją było stworzenie miejsca, gdzie Polska spotyka się z Japonią, a japońska tradycja łączy się z osiągnięciami najnowszej japońskiej techniki. Dlatego od początku w różnorodnej działalności Muzeum Manggha pojawiały się propozycje tak popularnej, jak i wyrafinowanej, specjalistycznej oferty kulturalnej. Obok ceremonii herbacianej, bonsai, origami, tradycyjnych i popularnych elementów japońskiej kultury, prezentowaliśmy również unikatowe wydarzenia: *isekatagami*, *wagashi*, *nō* i *kyōgen*, *bunraku*, *kamigatę*, *hikifudę*, *heike biwa*, *yakumogoto*, *bugaku-hōe*, *shinnai*, *rakugo*... Stałe zainteresowanie polskiej i (również) zachodniej publiczności Japonią – daje pretekst do intelektualnej i kulturalnej wymiany, mobilizuje do poszukiwania coraz to nowych tematów i obszarów kultury Japonii oraz do atrakcyjnej prezentacji japońskiej sztuki i techniki.

Działalność Muzeum Manggha wyrasta z idei naszego patrona – Feliksa Manggha Jasiońskiego, znawcy sztuki japońskiej i jej wielkiego propagatora. Jest ona zgodna z jego rozumieniem społecznej roli sztuki, która ma służyć szerokiemu odbiorcy, jest łatwo dostępna i znana, a nie ukryta w muzealnych magazynach. Od samego początku naszej działalności, a Muzeum Manggha obchodzi w tym roku jubileusz 20-lecia istnienia, staramy się

Architektura

Podstawą dla tak szerokiej działalności jest nowoczesny budynek, który zaprojektował Arata Isozaki, wybitny japoński architekt. Zgodnie z formułą nowoczesnego muzeum i obowiązującymi w świecie tendencjami autor uwzględnił w projekcie – obok interesującej przestrzeni galeryjnej i profesjonalnych magazynów zbiorów, wiele funkcji dodatkowych: przestronny hol główny wraz z japońską herbaciarnią i księgarnią – sklepikiem tworzy „przyjazną przestrzeń” integracyjną dla zwiedzających, a znajdujące się na osobnym poziomie lobby oraz sala widowiskowa umożliwiają organizowanie różnego rodzaju spotkań, konferencji, wykładów, pokazów, koncertów, spektakli teatralnych, projekcji filmowych. W holu głównym można obejrzeć znakomite szkice Araty Isozaki, będące jego pierwszym „zapisem” projektowanego Muzeum Manggha.

Wystawy

Muzeum Manggha prowadzi bardzo szeroką działalność, w której najważniejsze miejsce zajmują wystawy: dawnej i współczesnej sztuki japońskiej, polskiego japonizmu, japońskiej techniki, sztuki europejskiej i polskiej.

Wystawy prezentujące japońskie drzeworyty z kolekcji Feliksa Manggha Jasiońskiego cieszą się niezmiernie dużym zainteresowaniem. Najważniejsze ekspozycje to: „Góra Fuji”, „Hokusai i Hiroshige”, „Utamaro. Inne spojrzenie”, „Skarbiec wiernych wasali”, „Hiroshige. 100 widoków Edo”... Każda z tych wystaw stanowi ważny krok w badaniach nad sztuką japońską w Polsce.

Przez 20 lat pokazaliśmy polskiej publiczności ponad 100 wystaw tradycyjnej sztuki japońskiej - kimon, szablonów *isekatagami*, ceramiki japońskiej, jak i współczesnej grafiki, malarstwa i instalacji. Wśród wielu znakomitych gości, japońskich artystów i mistrzów wielu nosiło zaszczytny tytuł Żywego Skarbu Narodowego.

Również i technika ma swoje stałe miejsce - w Muzeum Manggha gościły najnowsze japońskie technologie takich firm jak Toyota, Mitsubishi, Fujitsu, Canon, Hitachi, Suzuki.

Wykłady, prezentacje, konferencje naukowe

Uzupełnieniem działalności wystawienniczej są wykłady i odczyty z udziałem wybitnych twórców i uczonych specjalnie przybyłych z Japonii oraz wykładowców renomowanych uczelni polskich, europejskich i amerykańskich. Wykłady gromadzą tych, którym bliska jest tematyka orientalna, często połączone są z projekcją, tak jak ciesząca się niesłabnącym zainteresowaniem Akademia Kina Japońskiego prowadzona przez dr. Piotra Kletowskiego. Jako ośrodek wszechstronnie promujący Japonię Muzeum Manggha było miejscem konferencji prestiżowych organizacji japonistycznych, III Międzynarodowej Konferencji „Bronisław Piłsudski i jego dziedzictwo narodowe” oraz licznych konferencji naukowych, także o wymiarze międzynarodowym, przygotowanych we współpracy z uniwersytetami w Krakowie, Poznaniu, Toruniu i Warszawie.

© Andrzej Janikowski

Edukacja i japońskie święta

Edukacja od lat jest mocną stroną naszej instytucji. Tradycja Japońskiego Dnia Dziecka, cykl „Bajki i baśnie japońskie”, oryginalna i zróżnicowana oferta dla szkół, zajęcia i warsztaty na temat kultury Japonii adresowane do różnych grup wiekowych: od przedszkolaków po studentów różnych kierunków, wpisały się w program naszego Muzeum. Bardzo udanymi przedsięwzięciami były również dwie wystawy edukacyjne „Japonia z tatami pod stopami” oraz „Wyprawa do świata samurajów”. W nawiązaniu do japońskich świąt - *Keirō no hi*, *Kodomo no hi*, *Tanabata*, *Tsukimi* itd., organizowane są specjalne spotkania i pokazy.

Turniej shōgi © Archiwum Muzeum Manggha

Ikebana, chanoyu, bonsai, suiseiki, go i shōgi

Zainteresowaniem publiczności zawsze cieszą się pokazy, które w obrazowy i przystępny sposób zapoznają widzów z różnymi aspektami japońskiej kultury. Dzięki życzliwości i staraniom prof. Etsuko Yamaguchi przy Muzeum Manggha założona została filia szkoły herbaty Rodu Urasenke. Mieliśmy także okazję gościć w 2007 roku Genshitsu Sena XV – Wielkiego Mistrza Drogi Herbaty Rodu Urasenke. Od kilku lat pod kierunkiem prof. Teruko Miyano szkolą się polscy adepci sztuki *ikebany*. Co roku wraz z Klubem Bonsai Polska organizowana jest wystawa drzewek bonsai, a w 2013 roku odbyła się w Muzeum Manggha Międzynarodowa Wystawa Suiseiki z gościem honorowym, Matsuurą Arishige. W Muzeum Manggha odbyły się również międzynarodowe turnieje go i shōgi.

© Andrzej Janikowski

Szkoła Języka Japońskiego

Działa od 2004 roku, organizując lekcje języka japońskiego na różnych poziomach i dla różnych odbiorców, kursy kaligrafii, układania kwiatów *ikebany*, ceremonii herbacianej, bonsai. Zajęcia języka japońskiego prowadzone są przez doświadczonych lektorów polskich i japońskich, wśród nich także specjalistów oddelegowanych z Japonii przez Japan Foundation, która objęła szkołę swoim patronatem. W budynku znajduje się również ogólnodostępna biblioteka i archiwum Andrzeja Wajdy.

Teatr

Japoński teatr jest od wielu lat obecny w Muzeum Manggha – nie tylko w postaci występów znakomitych grup teatralnych, ale również wystaw, takich jak np. „Zaproszenie do yūgen” (maski i kostiumy *nō*). Znana jest działalność Akiry Matsui, mistrza teatru *nō* i wielkiego propagatora japońskiego teatru w Polsce. Oprócz *nō* i *kyōgen* w Muzeum Manggha gościły również mniej znane japońskie formy sceniczne, takie jak np. *shinnai* i *kuruma ningyō* (z mistrzem Tsuruga Wakasanojō XI, Żywym Skarbem Narodowym), lalkowy teatr *jōruri* i zespół Saruhachi-za z wyspy Sado, tańce *nihon buyō*, *jiutamai*, występy mnichów buddyjskich *bugaku-hōe*, czy narracyjna forma opowiadania *rakugo*. Bogaty program teatralny obejmuje także spektakle *butoh*. Na scenie Muzeum Manggha występowali m.in. Atsushi Takenouchi i Daisuke Yoshimoto.

Muzyka

Gości w Muzeum Manggha od początku naszej działalności. Zapraszamy na recitale wokalne i instrumentalne, solowe oraz kameralne. Muzyka współczesna przeplata się z muzyką dawną. Na koncertach słuchamy zarówno muzyki europejskiej, na przykład utworów Fryderyka Chopina w wykonaniu pianistów z Japonii, jak i tradycyjnych form japońskich: muzyki na *yakumogoto*, *heike biwa*, *shamisenie*, *shakuhachi* i *koto*.

Akcja „Tsuru”

W marcu 2011 roku Japonię dotknęła fala tsunami i trzęsienie ziemi o niespotykanej dotąd sile, a tysiące osób zostało zabitych i zaginionych w wyniku tego kataklizmu. Obserwując wydarzenia i śledząc ogrom zniszczenia Japonii, podjęliśmy akcję pomocy dla naszych japońskich przyjaciół. Muzeum Manggha wraz z „Gazetą Wyborczą” poprowadziło akcję „Tsuru” (Żuraw), mającą na celu zbiórkę pieniędzy, ale i nie mniej ważne działania o symbolicznym znaczeniu – układanie papierowych żurawi z origami jako wyraz solidarności, współczucia i podziwu dla mieszkańców Japonii. Jej pomysłodawcą był krakowski artysta Alek Janicki. Tysiące papierowych żurawi, układanych przez dzieci i młodzież, a także przez wiele znanych osób, w tym Prezydenta i Pierwszą Damę RP, wysłaliśmy do Kesennu, zaprzyjaźnionego z naszym muzeum miasta.

Spektakl *shinnai*

© Archiwum Muzeum Manggha

Spektakl *butoh*

© Andrzej Janikowski

Koncert Chōru Jedwabnego Szlaku © Andrzej Janikowski

Koncert gry na *shamisenie*

© Andrzej Janikowski

Goście Muzeum Manggha

Wizyta Pary Cesarskiej

11 lipca 2002 roku podczas oficjalnej wizyty w Polsce Muzeum Manggha odwiedzili cesarz Japonii Akihito i cesarzowa Michiko. Było to dla nas ogromne wyróżnienie i wyraz uznania dla roli, jaką Muzeum Manggha odgrywa jako instytucja popularyzująca kulturę Japonii. Na pamiątkę tego wydarzenia, co roku w lipcu organizujemy spotkanie z polskimi i japońskimi przyjaciółmi i współpracownikami naszego muzeum.

Wizyta małżonki premiera Japonii

18 czerwca 2013 r. wizytę w Muzeum Manggha złożyła małżonka premiera Japonii, Akie Abe. Wizyta miała charakter nieoficjalny i przebiegła w miłej, przyjaznej atmosferze. Pani Abe zapoznała się z historią Muzeum, obejrzała wystawę „Utamaro. Inne spojrzenie” i występ zespołu Sakuramai Poland, a także wzięła udział w ceremonii parzenia herbaty. Ostatnim punktem wizyty było spotkanie z uczniami szkoły języka japońskiego i uczestnictwo w lekcji pokazowej.

© Andrzej Janikowski

© Archiwum Muzeum Manggha

© Archiwum Muzeum Manggha

Ambasada Japonii w Polsce
Wydział Informacji i Kultury

Al. Ujazdowskie 51, 00-536 Warszawa

www.pl.emb-japan.go.jp, e-mail: info-cul@wr.mofa.go.jp